

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN**

ĐẶNG HUYỀN TRANG

**LIÊN KẾT KINH TẾ GIỮA SẢN XUẤT
VỚI CHẾ BIẾN VÀ TIÊU THỤ CÀ PHÊ BỀN
VỮNG
- NGHIÊN CỨU TẠI TỈNH SƠN LA**

**CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ NÔNG NGHIỆP
MÃ SỐ: 62620115**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS PHẠM VĂN KHÔI**

HÀ NỘI, NĂM 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi đã đọc và hiểu về các hành vi vi phạm sự trung thực trong học thuật. Tôi cam kết bằng danh dự cá nhân rằng bản luận án này là công trình nghiên cứu do tôi thực hiện dưới sự hướng dẫn của người hướng dẫn khoa học và không vi phạm yêu cầu về sự trung thực trong học thuật.

Hà Nội, ngày tháng năm 2018

Nghiên cứu sinh

Đặng Huyền Trang

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình học tập và thực hiện Luận án, tôi đã nhận được sự giúp đỡ của tập thể và các cá nhân, các cơ quan trong và ngoài trường Đại học Kinh tế Quốc dân Hà Nội.

Trước tiên tôi xin cảm ơn PGS.TS. Phạm Văn Khôi là thầy giáo trực tiếp hướng dẫn và giúp đỡ tôi về mọi mặt để hoàn thành luận án Tiến sĩ kinh tế này.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu Trường Đại học kinh tế Quốc dân Hà Nội, Ban chủ nhiệm khoa và tập thể cán bộ giảng viên khoa Bất Động sản và Kinh tế Tài nguyên, Ban lãnh đạo và tập thể cán bộ Viện sau Đại học, bạn bè, đồng nghiệp đã giúp đỡ để tôi hoàn thành quá trình học tập và thực hiện luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ nhiệt tình của Sở Nông nghiệp tỉnh Sơn La, phòng Nông nghiệp các huyện Thuận Châu, Mai Sơn và thành phố Sơn La, một số Sở Ban ngành thuộc tỉnh Sơn La, các doanh nghiệp kinh doanh cà phê tại tỉnh Sơn La, các cơ sở trồng cà phê tại tỉnh Sơn La... đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi thu thập số liệu, tư liệu phục vụ cho nghiên cứu và thực hiện luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu trường Đại học Tây Bắc, Ban chủ nhiệm khoa Kinh tế và các đồng nghiệp tại trường Đại học Tây Bắc, nơi tôi công tác đã ủng hộ, tạo mọi điều kiện thuận lợi cho tôi trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận án.

Cuối cùng xin cảm ơn gia đình, những người thân và bạn bè luôn động viên, ủng hộ giúp tôi tập trung nghiên cứu và hoàn thành bản luận án.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN

MỤC LỤC

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

DANH MỤC CÁC BẢNG

DANH MỤC CÁC HÌNH

MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN.....	10
1.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu.....	10
1.1.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu ngoài nước	10
1.1.2. Tổng quan các nghiên cứu ở trong nước.....	15
1.2. Những kết luận từ các nghiên cứu và những vấn đề đặt ra cho nghiên cứu tiếp theo của luận án.....	20
1.2.1. Những kết luận từ nghiên cứu các công trình về LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê.....	20
1.2.2. Những vấn đề đặt ra cho các nghiên cứu tiếp theo của luận án.....	21
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ KHOA HỌC VỀ LIÊN KẾT KINH TẾ GIỮA SẢN XUẤT, CHẾ BIẾN VÀ TIÊU THỤ CÀ PHÊ BỀN VỮNG	23
2.1. Cơ sở lý luận về liên kết kinh tế và liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	23
2.1.1. Các lý thuyết cơ bản làm cơ sở cho nghiên cứu về liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê.....	23
2.1.2. Khái niệm LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	31
2.1.3. Đặc điểm của LKKT sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	36
2.1.4. Nguyên tắc của liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	39
2.1.5. Các hình thức liên kết kinh tế giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững....	42
2.1.6. Những nhân tố tác động đến liên kết kinh tế giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	50
2.1.7. Tổ chức các hoạt động liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	58
2.1.8. Đánh giá kết quả và hiệu quả của liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	62
2.2. Cơ sở thực tiễn của liên kết kinh tế giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	69

2.2.1. Kinh nghiệm trong liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững của một số nước trên thế giới	69
2.2.2. Kinh nghiệm trong liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững của một số địa phương trong nước	76
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG LIÊN KẾT KINH TẾ GIỮA SẢN XUẤT VỚI CHẾ BIẾN VÀ TIÊU THỤ CÀ PHÊ BỀN VỮNG Ở TỈNH SƠN LA.....	84
3.1. Các điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội của tỉnh Sơn La ảnh hưởng đến liên kết kinh tế giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	84
3.1.1. Các điều kiện tự nhiên của tỉnh Sơn La	84
3.1.2. Các điều kiện về kinh tế - xã hội.....	87
3.1.3. Ảnh hưởng của các điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội đến liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê tại tỉnh Sơn La.....	89
3.2. Khái quát về tình hình sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê ở tỉnh Sơn La	91
3.2.1. Tình hình sản xuất cà phê tại tỉnh Sơn La.....	91
3.2.2. Tình hình chế biến cà phê ở tỉnh Sơn La	96
3.2.3. Tình hình tiêu thụ cà phê.....	100
3.3. Thực trạng liên kết kinh tế giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững ở tỉnh Sơn La	101
3.3.1. LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ nông sản qua các hoạt động quản lý nhà nước về kinh tế	101
3.3.2. Thực trạng LKKT giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê qua lựa chọn các hình thức tổ chức sản xuất.....	109
3.3.3. LKKT giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê qua hoạt động gắn kết trực tiếp các cơ sở sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê	117
3.3.4. Liên kết kinh tế giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê qua hiệp hội ngành hàng cà phê.....	124
3.4. Đánh giá về kết quả và hiệu quả của LKKT giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê ở Sơn La	125
3.4.1. Kết quả của LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê.....	125
3.4.2. Hiệu quả của LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê.....	126
Nguồn: Tính toán cho 1000 kg quả tươi qua kết quả điều tra của tác giả luận án..	131
3.4.3. Những hạn chế của LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê và những vấn đề đặt ra cần giải quyết.....	132
CHƯƠNG 4: QUAN ĐIỂM, PHƯƠNG HƯỚNG VÀ CÁC GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG LIÊN KẾT KINH TẾ GIỮA SẢN XUẤT, CHẾ BIẾN VÀ TIÊU THỤ CÀ PHÊ BỀN VỮNG Ở TỈNH SƠN LA.....	137

4.1. Quan điểm và phương hướng phát triển cà phê của Việt Nam.....	137
4.1.1. Quan điểm phát triển cà phê Việt Nam.....	137
4.1.2. Định hướng phát triển cà phê Việt Nam	137
4.2. Quan điểm và phương hướng phát triển cà phê của tỉnh Sơn La.....	140
4.2.1. Phân tích SWOT phát triển và LKKT ngành cà phê Sơn La	140
4.2.2. Quan điểm phát triển và LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững của tỉnh Sơn La	145
4.2.3. Phương hướng phát triển cà phê và LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững của tỉnh Sơn La	148
4.3. Một số giải pháp nhằm tăng cường liên kết kinh tế giữa sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững ở Sơn La đến năm 2025	150
4.3.1. Giải pháp về rà soát và triển khai quy hoạch phát triển cà phê của tỉnh Sơn La làm nền tảng xây dựng chương trình LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	150
4.3.2. Tổ chức các hoạt động tuyên truyền, vận động về LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	153
4.3.3. Thúc đẩy LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững tại tỉnh Sơn La theo hướng phát triển chuỗi giá trị cà phê.....	155
4.3.4. Đầu tư xây dựng hệ thống hạ tầng kinh tế - kỹ thuật cho vùng sản xuất cà phê nguyên liệu	159
4.3.5. Giải pháp về xây dựng, lựa chọn và phát triển các hình thức tổ chức sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	160
4.3.6. Giải pháp về cơ chế hỗ trợ phát triển cà phê và tăng cường LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững của tỉnh Sơn La.....	163
4.3.7. Hỗ trợ nông dân, cơ sở chế biến trong tổ chức các hoạt động LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững	166
4.3.8. Phát triển và nâng cao vai trò của các Hiệp hội ngành hàng trong LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	167
4.3.9. Nâng cao ý thức pháp luật trong LKKT giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê bền vững.....	169
KẾT LUẬN	172
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ	174
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	175
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

4C	:	Common Code for Coffee Community - bộ Nguyên tắc chung cho cộng đồng cà phê
CGT	:	Chuỗi giá trị
DNNN	:	Doanh nghiệp nông nghiệp
DNTN	:	Doanh nghiệp tư nhân
HTX	:	Hợp tác xã
IC	:	Intermediate Consumption - Chi phí trung gian
KH&CN	:	Khoa học và công nghệ
LĐ	:	Lao động
LKKT	:	Liên kết kinh tế
NN&PTNT	:	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
PCLĐ	:	Phân công lao động
SWOT	:	Strengths (Điểm mạnh), Weaknesses (Điểm yếu), Opportunities (Cơ hội) và Threats (Thách thức)
SX-CB-TT	:	Sản xuất - Chế biến - Tiêu thụ
TNHH	:	Trách nhiệm hữu hạn
VA	:	Value Added - Giá trị tăng thêm/ giá trị gia tăng

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1:	Chỉ tiêu sử dụng đánh giá hiệu quả của từng chủ thể sản xuất, chế biến và tiêu thụ cà phê tham gia LKKT.....	64
Bảng 3.1:	Một số chỉ tiêu chủ yếu về thời tiết, khí hậu tỉnh Sơn La	85
Bảng 3.2:	Hiện trạng sử dụng đất tỉnh Sơn La năm 2016	87
Bảng 3.3:	Dân số, lao động của tỉnh Sơn La giai đoạn 2010 - 2016	88
Bảng 3.4:	Chi phí vật tư hàng năm tính theo tuổi cây theo định mức và thực hiện tại tỉnh Sơn La theo kết quả điều tra	95
Bảng 3.5:	Số lượng cơ sở chế biến cà phê tại tỉnh Sơn La qua các năm	97
Bảng 3.6:	Thông tin về hoạt động chế biến cà phê theo mẫu điều tra tỉnh Sơn La....	99
Bảng 3.7:	Sản lượng và giá cà phê Thóc công ty TNHH sản xuất và thương mại Cát Quế thu mua tại tỉnh Sơn La	100
Bảng 3.8:	Thị trường xuất khẩu cà phê của Công ty TNHH sản xuất và thương mại Cát Quế năm 2011 - 2015	101
Bảng 3.9:	Các chỉ tiêu sản lượng, giá trị sản lượng cà phê theo quy hoạch giai đoạn 2011 - 2015.....	103
Bảng 3.10:	Các chỉ tiêu sản lượng, giá trị sản lượng cà phê theo quy hoạch giai đoạn 2016 - 2020.....	103
Bảng 3.11:	Kết quả thực hiện quy hoạch về diện tích trồng cà phê giai đoạn 2011 - 2016 theo các địa phương	105
Bảng 3.12:	Kết quả thực hiện quy hoạch sản lượng cà phê giai đoạn 2011 - 2016	106
Bảng 3.13:	Năng suất và thu nhập bình quân tính trên 1ha cà phê cho thu hoạch của tỉnh Sơn La năm 2011	110
Bảng 3.14:	Thông tin chung về hộ gia đình trồng cà phê.....	111
Bảng 3.15:	Kết quả điều tra về mối quan hệ của cơ sở trồng cà phê với các bên	113
Bảng 3.16:	Tỷ lệ cơ sở vừa trồng vừa chế biến cà phê tại một số địa phương tỉnh Sơn La....	115
Bảng 3.17:	Mức độ hỗ trợ của các cơ sở chế biến với nông dân và các cơ sở chế biến khác trên địa bàn tỉnh Sơn La năm 2015.....	119
Bảng 3.18:	So sánh hiệu quả kinh tế của hộ trồng cà phê có hoạt động chế biến và không chế biến qua kết quả điều tra.....	127
Bảng 3.19:	So sánh hiệu quả kinh tế của hộ trồng cà phê có hoạt động chế biến và các doanh nghiệp chuyên chế biến qua kết quả điều tra.....	128
Bảng 3.20:	So sánh hiệu quả kinh tế của hộ trồng cà phê có ký kết hợp đồng liên kết và không ký hợp đồng cung ứng và bao tiêu sản phẩm qua điều tra	130

Bảng 3.21: So sánh hiệu quả giữa liên kết và không liên kết giữa sản xuất với chế biến và tiêu thụ cà phê theo chuỗi giá trị	131
Bảng 4.1: Quy hoạch diện tích cà phê Việt Nam đến năm 2020, tầm nhìn 2030.....	138
Bảng 4.2: Phân tích SWOT phát triển cà phê và LKKT giữa hoạt động sản xuất với chế biến và tiêu thụ tại Sơn La giai đoạn 2018–2025	140
Bảng 4.3: Phân tích kinh tế toàn chuỗi giá trị cà phê tính trên 1.000 kg quả tươi ...	156

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1:	Diện tích, sản lượng cà phê tỉnh Sơn La	92
Hình 3.2:	Diện tích trồng cà phê theo địa phương của tỉnh Sơn La giai đoạn 2006 - 2016	93
Hình 3.3:	Diện tích cà phê cho sản phẩm theo địa phương của tỉnh Sơn La	94
Hình 3.4:	Cơ cấu diện tích trồng, diện tích thu hoạch và sản lượng cà phê theo địa phương tỉnh Sơn La 2016.....	94
Hình 3.5:	Quy trình chế biến cà phê thóc tại Sơn La	98
Hình 3.6:	Công nghệ chế biến (sơ chế) nhỏ được các hộ gia đình sử dụng.....	99
Hình 3.7:	Nông dân trồng cà phê và các mối quan hệ trực tiếp	112